

Europos ombudsmenas

Daugiakalbystė ES institucijose

Viešos konsultacijos ataskaita

Pastaba. Šioje ataskaitoje pristatomos nuomonės atspindi atsakymus, pateiktus per viešą konsultaciją, ir neturėtų būti vertinamos kaip Europos ombudsmeno pozicija.

2019 m. vasario mėn.

LT

1. Įžanga

2018 m. liepos mėn. ombudsmenas pradėjo viešą konsultaciją dėl kalbų vartojimo ES institucijose, įstaigose, tarnybose ir agentūrose (toliau – ES įstaigos).

Konsultacija skirta skatinti diskusijas šiuo klausimu, atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti pagarbą ir paramą kalbų įvairovei ir paisyti administracinių ir biudžeto apribojimų. Per konsultaciją buvo svarstomi keturi pagrindiniai klausimai:

- I. taisyklės ir praktika;
- II. kalbų vartojimas interneto svetainėse;
- III. kalbų vartojimas per viešas konsultacijas;
- IV. naujų teisės aktų poreikis, vertimo išlaidos ir mašininio vertimo galimybės.

Ombudsmenas gavo **286 atsakymus**. Kai kurie respondentai atsakė tik į kai kuriuos klausimus.

Tris atsakymus pateikė valstybės narės, du – ES agentūros, vieną – regioninės valdžios institucija, 33 – nevyriausybinės organizacijos arba asociacijos, o 247 – pavieniai asmenys (žr. priedą).

Atsakymai ombudsmenui pateikti **19 oficialiųjų ES kalbų**: prancūzų (95), anglų (57), italų (32), ispanų (25), vokiečių (21), nyderlandų (18), slovakų (14), vengrų (3), lenkų (3), portugalų (3), airių (2), švedų (2), čekų (2), bulgarų (1), kroatų (1), danų (1), suomių (1), graikų (1) ir rumunų (1). Po vieną atsakymą pateikta lotynų, esperanto, katalonų kalbomis.

2. Santrauka

- Daugiakalbystė susilaukia plataus palaikymo.
- Tam tikromis aplinkybėmis gali būti leidžiama riboti kalbų vartojimą, tačiau tai turėtų būti pagrįsta kiekvienos ES institucijos interneto svetainėje skelbiamoje kalbų vartojimo tvarkoje. Kalbų vartojimo tvarka turėtų būti išdėstyta visomis oficialiosiomis ES kalbomis.
- Galimybė gauti vertimą pagal pareikalavimą yra naudingas saugiklis.
- Bent dalis ES institucijų interneto svetainėse skelbiamos informacijos turėtų būti pateikiama visomis oficialiosiomis ES kalbomis.
- Pagrindinių temų santrauka visomis ar daugeliu oficialiųjų kalbų paprastai vertinama kaip geras kompromisas, kai visiškos daugiakalbystės užtikrinti neįmanoma.

- Viešos konsultacijos, atsižvelgiant į jų pobūdį, turėtų būti vykdomos kuo daugiau oficialiųjų ES kalbų.
- Vertėtų išnaudoti mašininio vertimo teikiamas galimybes, bent kaip pagalbines priemones vertėjams.

3. Atsakymai

I. Kalbų ribojimo taisyklės ir praktika

Skaidrumo stoka (1 klausimas)

Trūksta skaidrumo dėl to, kaip skirtingos ES administravimo struktūros pateikia informaciją skirtingomis ES oficialiosiomis kalbomis; be to, šioje srityje taikoma mažai oficialių taisyklių. Tai, pavyzdžiui, kriterijai, taikomi siekiant nustatyti, kuri (-ios) kalba (-os) turi būti vartojama (-os) konkrečiomis aplinkybėmis. Kaip reikėtų šalinti šiuos trūkumus? Kokie turėtų būti papildomi kriterijai, jei tokių yra?

Didžioji dauguma respondentų mano, kad dabartinė skaidrumo stoka yra **nepageidaujama**, nes lemia savivalę, nenuoseklumą ir diskriminaciją. **Reikėtų nustatyti taisykles**, kad būtų užpildytos susidariusios spragos. Nuomonės dėl tokių taisyklių turinio (2 klausimas) ir formos (8 klausimas) skiriasi.

Daug respondentų mini **kalbų įvairovės ir kalbų lygybės principus**. Jie pažymi, kad kalba yra labai svarbi piliečių tapatybės dalis. Kalbos barjerai trukdo piliečiams dalyvauti diskusijose ir priimant sprendimus ES lygmeniu. Susirūpinimą kelia tai, kad kalbų ribojimas suteikia privilegijuotą prieigą tam tikroms valstybėms narėms, piliečiams ir ekonominės veiklos vykdytojams ir mažina bendrą ES legitimumą.

Daugelis respondentų pažymi, kad siekiant **užtikrinti pasitikėjimą ES institucijomis ir užkirsti kelią įtarimams, abejingumui ir euroskepticizmui**, galimybė su informacija susipažinti piliečiams suprantama kalba yra labai svarbi.

Trys kalbų vartojimo modeliai

Respondentai pasiūlė tris plačius ES institucijų kalbų vartojimo modelius:

1. Ribota daugiakalbystė

Dauguma respondentų, atsakiusių į šį klausimą (102), pritarė ribotai daugiakalbystei. Jie teigia, kad informacija visada turi būti prieinama **bent trimis–penkiomis plačiai vartojamomis oficialiosiomis kalbomis** (anglų, prancūzų ir vokiečių, taip pat galbūt italų ir ispanų kalbomis). Kitos oficialiosios kalbos turėtų būti vartojamos tik tada, kai įvykdomi tam tikri kriterijai. **Visomis oficialiosiomis kalbomis visada turėtų būti pateikiama ši informacija:**

- dokumentai ir (arba) informacija, kurie daro didelį finansinį poveikį piliečiams ir MVL, pvz., „Erasmus+“ informacija, pranešimai apie laisvas darbo vietas, kvietimai teikti paraiškas arba ES projektų gairės;
- informacija, kuri turi ypač didelį poveikį piliečių gyvenimui, pavyzdžiui, apie švietimą, sveikatą, piliečių teises ir socialinę apsaugą;
- dokumentai, kuriais piliečiams suteikiamos teisės ir pareigos;
- viešos konsultacijos;
- tam tikri pranešimai spaudai.

Minimi šie **papildomi kriterijai**:

- jei tam tikros valstybės narės arba piliečiai yra konkrečiai susiję arba yra adresatai, informacija (dokumentai) turėtų būti pateikiama atitinkamų valstybių narių arba piliečių oficialiąja (-iosiomis) kalba (-omis);
- kai kuriose specializuotose srityse, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų, riboti vartojamas kalbas gali būti tinkama;
- reikėtų apsvarstyti informacijos aktualumą ir politinę svarbą;
- decentralizuotų ES įstaigų atveju reikėtų atsižvelgti į priimančiosios valstybės narės kalbą.

2. Neribota daugiakalbystė

Aštuoniolika respondentų pasisako už visišką daugiakalbystę, t. y. už tai, kad visada būtų vartojamos visos oficialiosios ES kalbos, vienu metu pateikiant vertimą į visas kalbas.

3. *Lingua franca* link

Keturiasdešimt šeši respondentai ragina vartoti bendrą kalbą, kuria kalba visi ES piliečiai. Egzistuoja du požiūriai: keturi respondentai mano, kad geriausias pasirinkimas – viena iš dabartinių darbo kalbų (anglų kalba). Keturiasdešimt vienas respondentas aktyviai pasisako už tai, kad būtų vartojama bendra, bet *neutrali* kalba, pavyzdžiui, esperanto.

Daugiakalbystės stebėsena

Kai kurie respondentai siūlo mechanizmus, kurie leistų stebėti, kaip ES įstaigos laikosi daugiakalbystės principo. Pasiūlymai yra tokie:

- įsteigti daugiakalbystės stebėjimo centrą, kuris nuolat stebėtų šią sritį;
- sukurti daugiakalbystės gynėjo instituciją – už daugiakalbystę atsakingo ombudsmeno arba audito įstaigą, kuri būtų įgaliota taikyti sankcijas už reikalavimų nesilaikymą;

- skaidrumui didinti teikti statistinę informaciją apie kalbų vartojimą ES institucijose.

Kalbų vartojimo tvarka (2 klausimas)

Ar kiekviena ES institucija turėtų taikyti kalbos politiką ir, jei taip, kokios nuostatos turėtų būti įtrauktos į kalbos politiką? Ar tokia kalbos politika turėtų būti skelbiama institucijų interneto svetainėse? Kiek išsami turėtų būti politika tais konkrečiais atvejais, kai kalbos (-ų) pasirinkimas yra ribojamas?

Kalbų vartojimo tvarkos tikslingumas

Dauguma respondentų (175) pritaria kalbų vartojimo tvarkai. Nuomonės skiriasi dėl to, ar visoms ES institucijoms turėtų būti taikoma viena bendra tvarka, ar kiekviena institucija turėtų turėti savo tvarką. Trys pagrindiniai variantai yra tokie:

1. **Viena bendra tvarka.** Penkiasdešimt du respondentai mano, kad viena bendra tvarka padėtų didinti kalbų vartojimo ES įstaigose skaidrumą ir aiškumą. Esama skirtingų nuomonių dėl to, ar tokia tvarka turėtų būti taikoma ES agentūroms.
2. **Viena bendra tvarka, pritaikyta kiekvienai ES įstaigai.** Antrasis variantas (17 respondentų) yra bendra tvarka, kurioje nustatyti pagrindiniai visoms ES įstaigoms taikytini kalbų vartojimo principai. Tuomet ši bendra tvarka būtų pritaikoma atsižvelgiant į konkrečias kiekvienos ES įstaigos užduotis ir vaidmenį.
3. **Atskira tvarka.** Dėl didelių skirtumų, susijusių su ES įstaigų vaidmeniu ir funkcijomis, bendra kalbų vartojimo tvarka nebūtų praktiškas sprendimas (7 respondentai).

Kalbų vartojimo tvarkos skelbimas

Respondentai sutinka, kad kalbų vartojimo tvarka turėtų būti skelbiama ES institucijų interneto svetainėse ir prieinama visomis oficialiosiomis ES kalbomis. Dvidešimt respondentų mano, kad būtų naudinga interneto svetainėje suteikti galimybę teikti pastabas dėl kalbų vartojimo tvarkos, nes tai leistų visuomenės atstovams teikti atsiliepimus apie tokios tvarkos turinį ir įgyvendinimą.

Kalbų vartojimo tvarkos išsamumo lygis

Respondentai iš esmės sutinka, kad kalbų vartojimo tvarka turėtų nustatyti, kokios kalbos vartojamos ES įstaigose ir kada. Piliečiams tai turėtų būti lengvai suprantama.

Dėl išsamumo:

- kai kurie respondentai teikia pirmenybę **(labai) išsamiai kalbų vartojimo tvarkai**, kurioje apribojimai grindžiami aiškiais kriterijais. Tai padėtų išvengti savivalės.
- Kai kurie respondentai pirmenybę teikia **bendresnei ir lankstesnei kalbų vartojimo tvarkai**, kurioje nustatomi **pagrindiniai principai**, taikomi sprendžiant, kada ir kodėl riboti vartojamas kalbas. Kalbų vartojimo tvarka turėtų būti glausta, nuosekli ir logiška. Tačiau norint, kad tokia tvarka būtų **veiksminga**, ji turėtų būti lanksti ir suteikti galimybę kiekvieną atvejį vertinti atskirai.

Vertimas pagal pareikalavimą (3 klausimas)

Ar kiekviena institucija turėtų taikyti tam tikrą politiką aplinkybėms, kuriomis ji gali teikti informacijos ar dokumentų vertimą, kai to paprašoma? Jei taip, kaip tokia politika galėtų būti suformuluota siekiant išvengti neproporcingai didelių sąnaudų?

Taip ar ne?

Taip. Šimtas keturiolikai respondentų teigia, kad, siekiant užtikrinti piliečių teisę susipažinti su informacija, turėtų būti teikiama vertimo pagal pareikalavimą galimybė. Tokia galimybė turėtų būti (bendros) kalbų vartojimo tvarkos dalis.

Ne. Trisdešimt vienas respondentas atsakė, kad ES įstaigos vertimo pagal pareikalavimą galimybės neturėtų teikti dėl įvairių priežasčių:

- vertimas pagal pareikalavimą nebūtinas, jei kalbų vartojimo apribojimai yra tinkamai pagrįsti išsamioje kalbų vartojimo tvarkoje;
- yra pavojus, kad negeranoriški interesantai piktnaudžiaus tokia galimybe;
- tai per brangu.
- Vienas respondentas – Europos cheminių medžiagų agentūra – yra susirūpinęs, kad, suteikus teisę į vertimą pagal pareikalavimą, agentūra gali nesugebėti laikytis teisės aktais nustatytų terminų.

Per didelių išlaidų vengimas

Viena respondentų grupė nesutinka, kad vertimo pagal pareikalavimą galimybei suteikti prireiktų „per didelių išlaidų“. Vienas respondentas šią nuomonę apibendrina taip: „*tai demokratijos kaina. Demokratijos kaina niekada nėra per didelė*“.

Kiti respondentai siūlo imtis toliau nurodytų **priemonių, kad būtų išvengta per didelių išlaidų** (taip pat žr. atsakymus į 9 klausimą):

- pagal pareikalavimą versti tik **svarbius dokumentus** (pvz., susijusius su piliečių teisėmis) arba **dokumentus, kurie išlieka aktualūs bent vienus metus**;
- versti pagal pareikalavimą, **tik jei prašymą pateikęs asmuo gali įrodyti, kad tai būtina**¹;
- siūlyti (redaguotą) **mašininį vertimą**, galbūt pateikiant atsakomybės ribojimo pareiškimą;
- racionaliau panaudoti išteklius, sukuriant **bendrą visų ES įstaigų išteklių subjektą**, pavyzdžiui, įsteigiant centrinę vertimo tarnybą;
- sumažinti galimo **piktnaudžiavimo** galimybes, pavyzdžiui, leidžiant ES įstaigoms atmesti tam tikrus prašymus;
- vertimui pagal pareikalavimą skirti **specialų biudžetą**;
- teikti vertimus tik **skaitmenine forma**;
- naudoti **neutralią bendrą kalbą**, siekiant mažinti vertimo išlaidas;
- įdiegti „**peticijų modelį**“, pagal kurį dokumentas būtų verčiamas tik jei vertimo paprašo daug žmonių;
- vertimo pagal pareikalavimą užduotį **patikėti ES atstovybėms skirtingose ES valstybėse narėse**;
- nustatyti, kad išlaidas apmokėtų **atitinkamos ES valstybės narės**;
- **patikrinti, ar valstybėje narėje nėra konkretaus dokumento vertimo**, pavyzdžiui, įdiegiant „*bendrą vertimo raštu platformą*“, kad nacionaliniams vertimo centrams būtų lengviau keistis informacija;
- **sumažinti dokumentų apimtį** ir informacijos kiekį internete.

Respondentai nesutaria dėl to, ar **už vertimą pagal pareikalavimą turėtų būti imamas** mokestis. Mokesčio šalininkai teigia, kad taip ne tik būtų padengiamos vertimo išlaidos, bet ir atgrasoma nuo piktnaudžiavimo. Mokesčio oponentai teigia, kad imti mokestį iš žmonių būtų diskriminacija, jei kiti piliečiai turėtų galimybę su ta pačia informacija susipažinti savo gimtąja kalba.

II. ES institucijų interneto svetainės

Bendrieji kalbų principai (4 klausimas)

¹ Būtinybė turėtų būti vertinama kiekvienu konkrečiu atveju atskirai. Respondentai pasiūlė skirtingus šio reikalavimo variantus, pvz., prašytojas turėtų: i) nurodyti priežastį, ii) įrodyti, kad jis turi teisėtų interesų, arba iii) įrodyti, kad dokumentas jam vienaip ar kitaip daro poveikį.

Kokie bendrieji kalbų vartojimo principai turėtų būti taikomi ES institucijų interneto svetainėms? Kokios ES interneto svetainių dalys turėtų būti pateikiamos visomis ES kalbomis arba dauguma kalbų?

Respondentų nuomonė dėl daugiakalbystės ribojimo ES institucijų svetainėse išsiskyrė. Viena respondentų grupė (81) mano, jog visos ES institucijų interneto svetainės ir visa ten esanti informacija turėtų būti prieinamos visomis oficialiomis kalbomis, kad būtų užtikrintas demokratinis teisėtumas ir kalbų lygybė. Mažesnės grupės nuomone, visos ES institucijų svetainės turėtų būti prieinamos bent anglų, vokiečių, prancūzų ir galbūt kitomis kalbomis. Dar kita grupė nori, kad viskas būtų skelbiama viena bendra neutralia kalba.

Septyniasdešimt respondentų mano, kad ES institucijų interneto svetainių dalys, kurios yra svarbios plačiajai visuomenei, turėtų būti prieinamos visomis oficialiosiomis ES kalbomis, pavyzdžiui:

- skirsniai „Apie...“, kuriuose aprašomas ES įstaigos veikimas bei paskirtis ir nurodomi kontaktiniai duomenys;
- skirsniai, kuriuose skelbiamos naujienos, pranešimai spaudai ir informuojama apie naujausius įvykius;
- interneto svetainės,
 - kurios yra skirtos visuomenės sveikatos, švietimo, ekonomikos, keleivių teisių, maisto saugos, darbo saugos ir piliečių teisių klausimams;
 - kuriose pateikiama informacija apie dotacijas, konkursus ir kitas viešųjų pirkimų ar finansavimo programas;
 - kurios yra skirtos pagrindinėms politikos iniciatyvoms, teisiniams klausimams ir rekomendacijoms, kaip laikytis įsipareigojimų pagal ES teisę;
 - kuriose skelbiama apie laisvas darbo vietas;
 - kuriose skelbiama ES Tarybai pirmininkaujančių valstybių narių informacija.

Kitose ES interneto svetainių dalyse, skirtose labiau specializuotai auditorijai, gali būti pateisinamas siauresnis kalbų vartojimas².

² Vienas šios idėjos variantų – nustatyti kalbų vartojimo tvarką, kurią taikant būtų daromas skirtumas tarp pagrindinių ES institucijų interneto svetainių (vadinamųjų 1 lygio interneto svetainių) ir išsamesnių arba labiau specializuotų ES institucijų interneto svetainių (2 lygio interneto svetainių). Šioje respondentų grupėje nuomonės išsiskiria dėl to, kiek oficialiųjų kalbų reikėtų vartoti kiekvieno lygio interneto svetainėje. Yra du pagrindiniai požiūriai:

- pagrindinėse ES institucijų interneto svetainėse vartoti visas oficialiąsias ES kalbas, o kitose išsamesnėse ar labiau specializuotose interneto svetainėse – minimalų kalbų skaičių (anglų, prancūzų, vokiečių, galbūt italų, taip pat galbūt ispanų) arba šių interneto svetainių turinį išversti į visas oficialiąsias kalbas pasinaudojant mašininį vertimą;
- pagrindinėse interneto svetainėse vartoti ribotą skaičių ES oficialiųjų kalbų (anglų, prancūzų, vokiečių, galbūt italų, taip pat galbūt ispanų), o išsamesnėse ir labiau specializuotose interneto svetainėse – mažiau kalbų (pvz., tik anglų, prancūzų ir vokiečių arba tik anglų).

Santraukos visomis ar daugeliu oficialiųjų kalbų (5 klausimas)

Ar būtų naudinga pagrindinių klausimų santraukas skelbti visomis oficialiosiomis kalbomis arba dauguma iš jų?

Maždaug du trečdaliai respondentų mano, kad naudinga pateikti pagrindinių temų santraukas visomis arba daugeliu oficialiųjų kalbų.

Daug respondentų, kurie pritaria santraukų rengimui, mano, kad tai geras kompromisas. Šešiasdešimt du respondentai mano, kad santraukos turėtų būti pateikiamos visomis oficialiosiomis ES kalbomis. Kai kurių respondentų nuomone, pakanka santraukų 3, 4 ar 5 plačiausiai vartojamomis kalbomis. Kiti respondentai teigia, jog informacijos santraukoje pateikiama informacija gali būti iškreipta ir kad taip gali būti diskriminuojami žmonės, kurie gali susipažinti tik su teksto santrauka.

Kalbų vartojimo ribojimas (6 klausimas)

Ar priimtina tam tikromis aplinkybėmis medžiagą pateikti ne visomis oficialiosiomis kalbomis? Jei taip, kokie kriterijai turėtų būti taikomi siekiant nustatyti, kaip šios kalbos yra pasirenkamos (pavyzdžiui, pagal tai, kiek gyventojų kalba atitinkama kalba, atsižvelgiant į konkrečios visuomenės kalbų įvairovę ir t. t.)?

Taip ar ne?

Taip. Dauguma (119) respondentų, kurie atsakė į šį klausimą, mano, kad tam tikromis aplinkybėmis ir dėl pragmatinių priežasčių medžiagą galima pateikti vos keliomis kalbomis. Kai kurie respondentai siūlo taikyti tam tikras sąlygas, pavyzdžiui, kad tai būtų aiškiai pagrįsta arba kad ribojimas būtų derinamas su galimybe pateikti vertimą pagal pareikalavimą.

Ne. Aštuoniasdešimt keturi respondentai pasisako už neribotos daugiakalbystės modelį, nustatant, kad bet koks kalbos ribojimas yra **diskriminuojantis** ir todėl nepriimtinas.

Kalbų pasirinkimo kriterijai

Kalbant apie kriterijus, kurie turėtų būti taikomi pasirenkant kai kurias oficialiąsias kalbas, respondentų nuomonės skiriasi.

Daugelis respondentų mano, kad svarbiausias kriterijus yra **informacijos poveikis, aktualumas ar svarba tam tikrai piliečių grupei, valstybėms narėms arba plačiajai visuomenei**. Jų nuomone, kalbos turėtų būti pasirenkamos taip, kad informaciją galėtų suprasti visi suinteresuoti asmenys. Tai reikštų, kad tam tikras labai specifinis turinys, dažnai skirtas ekspertams, galėtų būti skelbiamas vos keliomis kalbomis.

Kai kurie respondentai mano, kad **gyventojų, kalbančių pasirenkama kalba, skaičius** yra tinkamas kriterijus, kurį taikant atsižvelgiama į mažiausią Europos gyventojų, kurie vartoja pasirenkamas oficialiąsias kalbas, procentinę dalį³ arba į tai, kurios oficialiosios kalbos yra paplitusios labiausiai. Kiti respondentai griežtai pasisako prieš tai, kad gyventojų skaičius būtų vienas iš kriterijų, nes taip būtų neišvengiamai diskriminuojamos mažesnės gyventojų grupės ir jų kalbos.

Kai kurie respondentai mano, kad pirmenybė turėtų būti teikiama ES institucijų darbo kalboms (kai kuriose ES įstaigose tai anglų, prancūzų ir vokiečių kalbos) arba kalboms, kurios yra oficialiosios kalbos daugiau nei vienoje valstybėje narėje.

III. Viešos konsultacijos

Komisijos taikoma tvarka (7 klausimas)

2017 m. balandžio mėn. Europos Komisija priėmė naujas vidaus taisykles, pagal kurias reikalaujama, kad dokumentai, susiję su viešomis konsultacijomis dėl Komisijos metinės darbo programos „prioritetinių iniciatyvų“, būtų skelbiami visomis ES oficialiosiomis kalbomis. Informacija apie visas kitas viešas konsultacijas turi būti pateikiama bent anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis. Informacija apie plačiajai visuomenei svarbias viešas konsultacijas turėtų būti prieinama ir kitomis kalbomis. Be to, konsultacijų puslapiai ar jų santrauka turėtų būti išversti į visas ES oficialiąsias kalbas.

Ar, jūsų nuomone, taikant šią politiką tinkamai suderinamas poreikis gerbti ir remti kalbų įvairovę ir kartu atsižvelgti į administracinius ir biudžeto apribojimus? Ar tokią politiką galėtų pradėti pagrįstai taikyti ir kitos ES institucijos?

Maždaug pusė respondentų (124) teigia, kad Komisijos taikoma tvarka **neužtikrina pusiausvyros**. Didžioji dauguma šių respondentų mano, kad dabartinė Komisijos taikoma tvarka yra **nepakankama** dėl šių priežasčių:

- Daugelis respondentų (50) apgailestauja, kad **kai kurių svarbių sąvokų apibrėžtis yra nekonkreči**, kaip antai „*didelis viešas interesas*“, „*papildomos kalbos*“ ir „*prioritetinės iniciatyvos*“. Tai Komisijai suteikia didelę veiksmų laisvę ir gali lemti savavališką šios tvarkos taikymą.
- Daug respondentų (49) mano, kad viešos konsultacijos turėtų būti **renghamos visomis oficialiosiomis ES kalbomis**. Motyvuojama tuo, jog, atsižvelgiant į viešų konsultacijų pobūdį, ES institucijos privalo užtikrinti, kad visi piliečiai galėtų dalyvauti vienodomis sąlygomis. Ribojimas turėtų būti išimtis, o ne taisyklė.
- Daug respondentų (46) nesupranta, kodėl pirmenybė viešose konsultacijose turėtų būti teikiama **anglų, prancūzų ir vokiečių kalboms**. Toks požiūris skatina **kalbų nelygybę**.

³ Respondentai nurodo 60, 75, 80 arba 90 proc. Europos gyventojų ribą, kaip galimą kriterijų.

- Kai kurie respondentai (9) mano, kad prie trijų kalbų turėtų būti pridėtos **kitos oficialiosios kalbos (įskaitant ispanų ir italų)**.
- Keletas respondentų (6) yra susirūpinę dėl praktinių aspektų: Kiek Komisijos 2017 m. tvarka **buvo iš tikrųjų taikoma**? Kuriuo konsultacijos laikotarpio etapu **pateikiamas vertimas į kitas kalbas**?

Šešiasdešimt keturi respondentai mano, kad Komisijos 2017 m. viešoms konsultacijoms taikoma kalbų vartojimo tvarka **yra tinkama**. Kai kurie teigia, kad ši tvarka yra svarbus pirmas žingsnis ir net siūlo, kad ją turėtų taikyti ir kitos ES institucijos. Šiuo klausimu vienas respondentas – Europos cheminių medžiagų agentūra – pažymi, kad sunku laikytis tos pačios tvarkos kitose institucijose, nes Komisijos organizuojamos viešos konsultacijos gali skirtis nuo kitų ES institucijų rengiamų viešų konsultacijų ir gali būti skirtos kitai tikslinei auditorijai.

Keletas respondentų (5) mano, kad Komisijos 2017 m. tvarka **kainuoja per daug** ir kad pakanka informaciją skelbti tik anglų arba anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis.

IV. Kita

Nauji ES teisės aktai (8 klausimas)

Vienintelis konkretus kalbų vartojimui skirtas teisės aktas, kuriuo vadovaujasi ES administracija, buvo priimtas 1958 m., kai buvo šešios valstybės narės ir keturios oficialiosios kalbos. Ar nemanote, kad dabartinėmis aplinkybėmis būtų naudinga priimti naujus teisės aktus? Galbūt manote, kad kalbos klausimus geriausia spręsti vadovaujantis ne išsamia teisės sistema?

Dauguma į šį klausimą atsakiusių respondentų (126) mano, kad būtų naudinga priimti naujus teisės aktus arba peržiūrėti galiojantį Reglamentą Nr. 1/1958. Kai kuriuose atsakymuose nurodoma, kad peržiūrint teisės aktus daugiakalbystė turėtų būti stiprinama išsamiai apibrėžiant piliečių kalbos teises. Kai kurie respondentai kartu daro išlygą, kad, nors nauji teisės aktai būtų pageidautini, Reglamento (EB) Nr. 1/1958 peržiūra gali atverti *Pandoros skrynią*.

Respondentai pateikė šiuos pasiūlymus iš dalies pakeisti Reglamentą Nr. 1/1958:

- **reikalauti**, kad ES institucijos priimtų kalbų vartojimo vidaus taisykles, o ne viso labo suteikti joms tokią galimybę (6 straipsnis);
- numatyti teisę gauti vertimus pagal pareikalavimą;
- atnaujinti Reglamentą Nr. 1/1958, kad jis atitiktų Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 11 straipsnį, kuriame reikalaujama, kad Komisija rengtų plačias viešas konsultacijas ir kad ES institucijos palaikytų atvirą, skaidrų ir nuolatinį dialogą su pilietine visuomene;

- nustatyti neutralią bendrą kalbą.

Trisdešimt keturi respondentai nepitaria naujiems teisės aktams arba Reglamento Nr. 1/1958 peržiūrai. Jie mano, kad Reglamento Nr. 1/1958 pakanka, kad jis yra pažangus ir kad visų 24 oficialiųjų kalbų lygybė turėtų būti išsaugota. Jų nuomone, tikrasis uždavinys – tinkamai įgyvendinti galiojančius teisės aktus.

Kai kurie respondentai kalbos klausimus siūlo spręsti **ne per teisės aktų sistemą**. Pateikiama keletas pasiūlymų:

- ES institucijų priimtose (bendrosios) gairėse;
- atnaujintas Komisijos komunikatas dėl vertimo, įgyvendinant Komisijos sprendimų priėmimo procesą (2016 m.);
- daugiakalbystės elgesio kodeksas;
- tarpinstitucinis susitarimas, kuriuo remiantis kiekviena ES institucija nustatytų savo kalbų vartojimo tvarką;
- Europos ombudsmeno rekomendacijos.

Vertimo išlaidos (9 klausimas)

Kai visomis ES kalbomis skelbiama daugiau informacijos ir dokumentų, didėja vertimo sąnaudos. Kaip, jūsų nuomone, reikėtų padengti tokias papildomas išlaidas? Iš kitų ES biudžeto eilučių? Skiriant papildomą konkrečių susijusių valstybių narių finansavimą? Kaip nors kitaip?

Atsakymai į šį klausimą skiriasi priklausomai nuo kalbos vartojimo tvarkos modelio, už kurį pasisako respondentai.

Pasak kai kurių respondentų, vertimo išlaidos nėra per didelės ir klausimas turėtų būti priešingas: „Kokia yra vertimo nepateikimo kaina?“ Konkretus atsakymas: „Vertimas, t. y. informacija ir galimybė kiekvienam piliečiui suprasti, kas vyksta, mano manymu, yra ne antraeilės išlaidos, o demokratinė būtinybė, atsižvelgiant į tai, kad pati Sąjungos esmė dažnai yra neteisingai suprantama ir atmetama“ (atsakymas prancūzų kalba).

Respondentai pateikė **įvairių pasiūlymų**, kaip padengti (papildomas) vertimo išlaidas:

- Šešiasdešimt du respondentai teigia, kad vertimo išlaidos turėtų būti apmokamos **iš bendrojo ES biudžeto**. Antraip mažesnės valstybės narės galiausiai mokėtų daugiau už vertimus nei didesnės valstybės narės.
- Kai kurie respondentai (22) reikalauja daugiau – kad **valstybės narės, kuriose vartojama viena iš „privilegiuotųjų kalbų“**, mokėtų daugiau ir atlygintų šį pranašumą.

- Kiti respondentai (24) mano, kad **valstybės narės, pageidaujancios papildomo vertimo į savo oficialiąją kalbą, turėtų padengti jo išlaidas.**
- Daug respondentų pateikė pasiūlymų, kaip **sumažinti vertimo išlaidas**:
 - sutelkti visų ES įstaigų vertimo išteklius;
 - dažniau remtis mašininu vertimu (taip pat žr. 10 klausimą);
 - sumažinti tekstų kiekį;
 - gerinti tekstų kokybę;
 - vertimus patikėti išorės vertėjams;
 - skatinti vertimo įmonių konkurenciją rengiant skaidrius konkursus;
 - sumažinti ES įstaigų vertimo centro vertimo raštu įkainius, kad jie atitiktų privačiame vertimo raštu sektoriuje taikomus įkainius;
 - vengti jau išverstų dokumentų peržiūros;
 - vengti skubos;
 - bendradarbiauti su nacionalinėmis vertimo raštu tarnybomis, pavyzdžiui, sukuriant bendrą vertimo raštu platformą, kad būtų išvengta dvigubo darbo.

Mašininis vertimas (10 klausimas)

Kokiu mastu vertimams iš vienu ES kalbų į kitas gali būti naudojamos technologijos? Atsižvelgiant į tai, kad mašininis vertimas ne visada gali būti visiškai tikslus, ar juo verta naudotis, kad dokumentai būtų išversti greičiau ir pigiau nei įprastai?

Respondentai mano, kad reikia tinkamai atsižvelgti tiek į mašininio vertimo galimybes, tiek į netikslumų pavojų: „Kartais mašininis vertimas yra geriau nei nieko, tačiau kartais – blogiau nei nieko“.

Beveik pusė respondentų (134) pasisako už mašininį vertimą. Nors dabartinės su jo naudojimu susijusios problemos yra aiškiai pripažįstamos, keli respondentai (17) mano, kad daugiau išteklių reikėtų investuoti į **vertimo technologijų tobulinimą**. Be to, dauguma respondentų siūlo nustatyti sąlygas **naudojimuisi mašininio vertimo paslaugomis**, pavyzdžiui:

- mašininu vertimu turėtų būti naudojama tik kaip pagalbine priemone⁴ arba tik, jei toks vertimas suredaguotas ar perskaitytas vertėjo;
- mašininu vertimu neturėtų būti naudojama dokumentams, kurie turi būti tikslūs, pavyzdžiui, teisiniams ar finansiniams dokumentams;
- mašininu vertimu turėtų būti naudojama tik pateikiant pastabą dėl atsakomybės apribojimo ir aiškiai nurodant, kad tekstas išverstas mašininu būdu ir galbūt nėra tikslus;
- mašininu vertimu turėtų būti naudojama tik laikinai, kol pateikiamas „tinkamas“ vertimas;

⁴ Vienas respondentas mini kompiuterinio vertimo priemonę (angl. CAT), kurios palengvina vertėjo darbą.

- mašininis vertimas turėtų būti derinamas su galimybe gauti „tinkamus“ vertimus pagal pareikalavimą.

Kai kurie respondentai pateikia pavyzdžių, kada būtų galima dažniau naudotis mašininio vertimo, pavyzdžiui, verčiant žiniatinklio turinį, paprastus ar trumpus tekstus, vidaus dokumentus arba tekstus į neoficialiąsias kalbas.

Maždaug ketvirtadalis respondentų (73) nepitaria naudojimuisi mašininio vertimo. 28 respondentai pabrėžia jo **nepatikimumą ir nepakankamą kokybę.** Naudojantis mašininio vertimo yra pavojus, kad bus **diskriminuojami** ES piliečiai, jei į kai kurias oficialiąsias kalbas verčiama „tinkamai“, o į kitas – ne. Kai kurie respondentai įspėja, kad gali atsirasti netikslių vertimų, o kartu ir **tikrovės neatitinkančių naujienų.** Jei išvis naudotis mašininio vertimo, tai tik kaip pagalbine priemone vertėjams raštu (14 respondentų).

4. Kitų iškeltų klausimų apžvalga

Regioninių arba mažumų kalbų vartojimas ES institucijose

Kai kurie respondentai nurodo, kad ES valstybėse narėse svarbus vaidmuo tenka regioninėms ir mažumų kalboms, kurios neturi oficialiosios kalbos statuso, bet yra plačiai vartojamos ar yra labai svarbi tapatybės dalis. Pateikiama pasiūlymų, kaip tokioms kalboms suteikti didesnę pripažinimą ES lygmeniu:

- joms skirti skiltį ES svetainėse;
- mažumoms svarbią medžiagą skelbti atitinkama (-omis) kalba (-omis);
- regioninėmis arba mažumų kalbomis skelbti pagrindinių klausimų ir viešų konsultacijų santraukas;
- iš dalies pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 1/1958, siekiant apsaugoti regionines arba mažumų kalbas.

„Brexit'o“ pasekmės

Keletas respondentų pažymėjo, kad po 2019 m. kovo mėn. įvyksiančio „Brexit'o“ anglų kalba turėtų tapti ne tokia vyraujanti ir mažiau svarbi ES institucijų vidaus ir išorės komunikacijoje.

Priedas. Respondentų sąrašas

Valstybės narės

Prancūzija - Secrétariat Général des Affaires Européennes
Italija - Permanent Representation of Italy to the EU
Ispanija - Secretaría de Estado para la Unión Europea

ES institucijos, įstaigos, organai ir agentūros

Europos cheminių medžiagų agentūra (ECHA)
Europos maisto saugos tarnyba (EFSA)

Regioninės valdžios institucijos

Vlaamse Overheid

Organizacijos

European Language Equality Network
Kotimaisten kielten keskus (Finnish Centre of Domestic Languages)
Oifig an Choimisinéara Teanga, Ireland
Conradh na Gaeilge (Gaelic League), Ireland
Europa Esperanto Unio (2 contributions)
Esperanto France
Europe-Démocratie-Esperanto (2 contributions)
Comité Pauvreté et Politique, France
DLF Bruxelles-Europe
Internacia Scienca Instituto "Ivo Lapenna"
Matris lingua, I want my language back
Observatoire européen du plurilinguisme
Panhellenic Association of Translators
Délégation des Barreaux de France (au nom du Conseil national des Barreaux, du Barreau de Paris et de la Conférence des Bâtonniers)
Centre d'Etudes Jacques Georgin
GEM+ "Pour une gouvernance européenne multilingue" asbl
AlumISIT
Plataforma per la Llengua
Česká esperantská mládež, z.s. (Czech Esperanto Youth)
Wirtschaftskammer Österreich
Irish Translators' and Interpreters' Association
FIT Europe, Regional Centre of the International Federation of Translators
International Certificate Conference Languages (ICC)
Cornish Language Board
Stiftung Lichterfeld
Zentralverband des Deutschen Handwerks e.V.
Exilio - Hilfe für Migranten, Flüchtlinge und Folterüberlebende e.V.
Interkultura Centro Herzberg (Esperanto-Gesellschaft Südharz)
EsperantoLand e.V.
Verein Deutsche Sprache e.V.

Budapesti Orvos-Egészségügyi Eszperantó Szakcsoport

Mokslininkai

Eòghann Dickson, University of Glasgow
Federico Gobbo, University of Amsterdam
Angelo Ariemma, Università degli Studi "La Sapienza" di Roma
Daniel Gonçalves, University of Lisbon
Jean-Claude Barbier, Université Paris 1 Panthéon Sorbonne
Universitat Rovira i Virgili
Michele Gazzola, Ulster University
Universidade do Algarve
François Grin, Université de Genève
Christoph Knabe, Beuth-Hochschule für Technik Berlin
Robert Phillipson, Copenhagen Business School
Isabelle Pingel, Université Paris 1 Panthéon Sorbonne
Victor Ginsburgh, Université Libre de Bruxelles / Université catholique de Louvain & Juan D. Moreno-Ternero, Universidad Pablo de Olavide

Fiziniai asmenys

Atsakymus pateikė 234 fiziniai asmenys

Europos ombudsmenas

1 avenue du Président Robert Schuman
CS 30403
F - 67001 Strasbourg Cedex

Tel. + 33 (0)3 88 17 23 13
Faks. + 33 (0)3 88 17 90 62
www.ombudsman.europa.eu
eo@ombudsman.europa.eu

© Europos Sąjunga, 2014
Leidžiama atgaminti švietimo ir
nekomerciniais tikslais
tik nurodžius šaltinį.